

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора Вініченка Ігоря Івановича на дисертаційну роботу Волощука Віталія Ростиславовича на тему: «Інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами та темами. Розвиток агропромислових підприємств і становлення економіки України на інноваційній основі та подальша адаптація її до світового економічного простору вимагає нових підходів до удосконалення процесів інвестування, пошуку альтернативних джерел, надходження і ефективного використання інвестиційних ресурсів.

Сучасні умови та кризовий стан економіки висуває низку питань, пов'язаних з необхідністю активізації процесів інвестування інноваційного розвитку в умовах динамічного ринкового середовища з огляду процеси глобалізації. Має місце значна кількість досліджень з вказаної тематики, однак не вирішеними залишаються питання удосконалення процесів інвестування розвитку підприємств інноваційним шляхом на основі спрощення процедур і процесів надходження інвестиційних ресурсів шляхом розробки механізмів і моделей активізації інвестиційного розвитку підприємств, розроблення методології оцінювання ефективності інноваційного розвитку підприємств, виокремлення концептуальних засад інвестування інноваційного розвитку, формування підходів до інвестиційного забезпечення та реалізації бізнес-цілей підприємства, формування інноваційних компонентів альтернативних джерел інвестування інноваційного розвитку підприємств. Відтак, актуальності набуває розроблення цілісної, теоретично та методологічно обґрунтованої системи інвестування інноваційного розвитку агропромислових підприємств, що включає відповідні механізми та інструменти.

Підтвердженням актуальності дисертаційного дослідження є і те, що воно виконувалось у межах науково-дослідної роботи економічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету «Розробка заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого і трудового потенціалу, фінансових, кредитних, інвестиційних та інформаційних ресурсів, запровадження ефективного менеджменту, застосування передових досягнень в обліку та аудиті» (номер державної реєстрації 0110U0050564), та «Формування стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0110U007032), де автором визначено теоретичні та методологічні засади інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК, проведено аналіз сучасного стану їх розвитку, визначено основні тенденції і внесено пропозиції удосконалення процесів інвестування інноваційного розвитку агропромислових підприємств.

Означене дозволяє зробити висновок, що опонована дисертаційна робота вирішує проблемні питання, які є актуальними для агропромислових підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, авторефератом та опублікованими автором науковими працями дає можливість визначити, що наукові положення, висновки і рекомендації є обґрунтованими та достовірними, належать автору і є його науковим доробком.

В основу дослідження покладено вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, застосування різноманітних методів економічних досліджень, наукові припущення та твердження ґрунтуються на загальнонаукових і економічних методах пізнання, достатньої апробації результатів дослідження та їх впровадження.

Для досягнення поставленої в дисертації мети та реалізації її завдань здобувачем використано загальнонаукові та спеціальні методи досліджень: абстрактно-логічний (при вивченні сутності інновацій, інноваційного розвитку, інвестування розвитку, формулюванні теоретичних узагальнень і висновків); монографічний (при вивченні інноваційної активності, детермінант економічного зростання, механізмів і процесів інвестування, виявленні зв'язків їх розвитку); статистико-економічний (при порівнянні, групуванні емпіричних даних і розрахункових показників, виявленні особливостей інвестиційного і інноваційного процесів); ряди динаміки (при дослідженні показників у часі); графічний (наочне відображення результатів дослідження, побудові моделей розвитку); розрахунково-конструктивний, економіко-математичного моделювання (при прогнозуванні ефективності інвестування інноваційного розвитку) та інші. Достовірність отриманих результатів, висновків та пропозицій підтверджується проведеними розрахунками і значним обсягом емпіричного матеріалу, поданого у роботі.

Інформаційно-аналітичною базою дослідження виступили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні та вибіркові матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Головного управління статистики у Хмельницькій області, міністерств та відомств України, рейтинги міжнародних та вітчизняних організацій, відомості річної та оперативної звітності агропромислових підприємств, досвід роботи автора у вивченні процесів банківського кредитування та інвестування.

Використання різноманітних методів та інформаційної бази даних в процесі дослідження обраної теми дало змогу дисертанту розв'язати поставлені завдання та сформулювати обґрунтовані висновки.

Дисертація за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам до дисертацій економічного профілю на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, які визначені уповноваженим органом з атестації кадрів вищої кваліфікації, містить анотацію, вступ, п'ять

розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертаційна робота Волощука Віталія Ростиславовича характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення, й наведено інформацію стосовно апробації та оприлюднення в публікаціях результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств АПК» узагальнено теоретичні засади відновлення економічного зростання на основі детермінант інвестиційної платформи партнерства та девелопменту; виділено концепцію інноваційного розвитку суб'єктів агробізнесу в умовах глобалізаційних впливів; сформовано парадигму інвестування розвитку підприємств агропромислового комплексу на інноваційній основі.

У другому розділі «Науково-методичні підходи дослідження інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК» сформовано методичні підходи до процесу оцінки рівня ефективності інноваційного розвитку підприємств; розкрито наукові підходи до побудови структурно-логічної моделі дослідження інвестування; представлено методичний інструментарій оцінки процесів фінансування інноваційної діяльності в галузі АПК.

У третьому розділі «Тенденції та результативність інноваційної діяльності підприємств» автором розкрито сучасні тенденції динаміки і структури інноваційно активних підприємств в розрізі галузей економіки і сфер діяльності; оцінено рівень інноваційності агропромислових підприємств, окреслено основні механізми реалізації інноваційних розробок, а також представлено основні параметри оцінки рівня інноваційності економіки.

Четвертий розділ «Механізми інвестування підприємств за видами економічної діяльності» автор присвятив висвітленню сучасних тенденцій динаміки інвестиційних процесів на підприємств різних сфер економічної діяльності; представлено результати проведеної діагностики джерел і особливостей інвестування діяльності підприємств галузі АПК, а також оцінці інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

П'ятий розділ дисертаційної роботи «Пріоритети та інноваційні компоненти альтернативних джерел інвестування розвитку підприємств АПК» представляє і обґрунтовує пропозиції в питаннях забезпечення відновлення економіки шляхом впровадження програми реалізації концепції партнерства і Industry 4.0. Автором представлено пріоритети та інноваційні компоненти альтернативних джерел інвестування розвитку суб'єктів господарювання, досліджено питання ефективності інвестування інноваційного розвитку через інноваційну активність підприємств.

У висновках узагальнено результати дослідження відповідно до мети та завдань дисертаційної роботи.

Наукова новизна дисертаційного дослідження. Наукова новизна, що відображена у дисертаційній роботі системно і послідовно, є результатом проведення авторських наукових досліджень. До основних положень, що формують наукову новизну та особистий внесок автора слід віднести розробку, удосконалення й поглиблення теоретико-методологічних та практичних положень і рекомендацій з питань інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК, а саме:

уперше: обґрунтовано концептуальні положення моделі системи інноваційного розвитку підприємств АПК як функціональної сукупності економічних процесів, які взаємно сприяють досягненню мети, генеруються підсистемами, які містять компоненти матеріального і нематеріального характеру, з врахуванням унікальних особливостей і специфіки діяльності підприємств, а також здатності безперервно відстежувати зміни у визначених за пріоритетністю факторах і спроможність забезпечувати адаптацію

елементів, готовність до нових завдань, що дозволило визначити та створити наукове підґрунтя використання інноваційних інструментів подальшого підвищення інвестиційної привабливості;

обґрунтовано теоретичний підхід до трактування сутності інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК, яка відображає наміри переосмислення завдання, складових, умов, економічних механізмів, важелів, заходів, практичних дій, прийняття ефективних рішень, що забезпечують досягнення візії, місії, цілі та дозволяють своєчасно ідентифікувати внутрішні і зовнішні детермінанти впливу на інвестиційні процеси, раціонально використовувати джерела, здійснювати фінансування з урахуванням якісних змін з метою отримання вигоди і задоволення потреб зацікавлених осіб;

економічну модель інвестиційного клімату України Self Management System – як множину елементів, об'єднаних в ціле за рахунок взаємодії один з одним, що забезпечує переваги в аналізі і прогнозуванні досліджуваного інвестиційного клімату в Україні, сприяє досягненню цілей при прийнятті управлінських рішень за рахунок системного ефекту (властивості системи не зводяться до суми властивостей її елементів, система як ціле володіє рядом нових властивостей, яких не було у її елементів);

розкрито концептуальні засади тривимірної моделі в концепції Industry 4.0, представленій як взаємодія кіберфізичних компонентів – включає в себе активи, відтворює протягом всього життєвого циклу віртуальну реальність діяльності підприємства, сприяє візуальному розумінню функцій, організації виробництва, об'єднуючи активи в єдину сумісну мережу без конкретних меж, з можливістю надання регульованого доступу і автоматичного обміну інформацією в межах і поза межами підприємства;

удосконалено: методологічні засади побудови структурно-логічної моделі дослідження інвестування як детермінанти економічного розвитку, що включає взаємопов'язані групи показників: загальні оціночні; інвестиційного забезпечення; ефективності інвестиційного забезпечення і

чинників які формують інвестиційний клімат та забезпечують взаємозв'язок інвестиційної привабливості і результатів інвестування; результативні індикатори здійснення заходів;

методичні підходи обчислення потреби у інвестиціях, як інструменту визначення обсягів інвестицій на оновлення основних засобів, згідно якого можна стверджувати, що із зростанням рівня інвестиційного забезпечення товаровиробників підвищуються показники результатів їх діяльності, а на відміну від існуючої, створювати передумови для формування власних джерел подальшого інвестування для простого, розширеного чи інноваційного відтворення;

механізми створення логістичного ланцюга інвестування інноваційного розвитку підприємства, які здатні закріпити науково-теоретичні, методичні підходи та прикладні аспекти процесу пошуку і ефективного використання інвестиційних коштів за допомогою логістичного підходу, розкрито основні етапи формування інвестиційних потоків, які включають пошук, формування, розподіл інвестиційних ресурсів по вибраних інноваційних проєктах за визначеними інноваційними пріоритетами, інвестування проєктів виробництва і реалізації, розподілу прибутку і проводити розподіл та встановлювати частки споживання, реінвестування, накопичення;

наукові підходи до оптимізації експортної діяльності на основі використання методів нечіткої логіки для детальнішого розгляду особливостей досягнення ефективності експортної діяльності підприємств, враховуючи складність виявлення зв'язків, невизначеність за якістю і часом результатів експортної діяльності з врахування вхідних змінних (загальних обсягів і частки капітальних інвестицій у сільське господарство, обсягу реалізованої інноваційної продукції, інноваційних витрат, фінансових результатів до оподаткування, рівня рентабельності та вихідних обсягів експорту товарів і послуг);

модель інноваційного розвитку підприємства як стану системи рівноваги, особливістю якої є підхід до визначення конкурентоспроможності

підприємства і використання молекулярного термодинамічного хаосу з врахуванням того, що при збільшенні відкритості системи зростає негентропія, при зміні зовнішніх впливів на об'єкт або його адаптаційних можливостей – система повертається у вихідний стан, або знаходиться в стабільному стані, а зниження адаптаційних властивостей системи призводить до стану нормального функціонування, якщо адаптаційний потенціал вичерпується повністю або зовнішній вплив виходять за межі адаптації система переходить у стан сильної нерівноваги тощо. Дослідження конкурентоспроможності підприємства та вивчення тенденцій зміни індикаторів, їх визначення і прогнозування, а також вплив на результативні показники ефективності інноваційного розвитку і функціонування підприємства.

дістало подальшого розвитку:

визначення стадій і фаз використання девелопменту як принципово нової концепції організації інвестиційного процесу, особливого виду підприємницької діяльності з метою отримання доходу. В порівнянні з традиційними формами організації інвестиційної діяльності, повна фінансова відповідальність переноситься на девелопера, в результаті створюються стійкі ділові зв'язки на виробничому і управлінському рівнях, поліпшуються фінансові результати.

методичні підходи визначення інноваційності підприємств, які на відміну від інших, дають змогу визначити драйверів і аутсайдерів ринку, можливості створення нових цінностей та підтвердити відому аксіому про неможливість утримувати досягнуті успіхи в конкурентному середовищі без цілеспрямованої, системної дії держави, заснованої на принципі державно-приватного партнерства у фінансуванні інноваційних проєктів, виявленні сильних і слабких сторін бізнес-моделі вітчизняних підприємств. Встановлено, що при достатній наявності ресурсів і бажанні інвестувати в удосконалення бізнес-процесів, впроваджувати інновації у клієнтоорієнтовану взаємодію і своєчасне задоволення потреб споживачів на

основі використання ІТ-технологій, соцмереж, Big data, електронної комерції, успішного досвіду бізнес-кейсів нових емоцій. На відміну від існуючих підходів та змін ролі персоналу при наданні прав ініціативи чи партнерських умов підтримки культури інновацій, внутрішніх комунікацій, налагодження обміну ідеями і їх реалізації у нових форматах;

методологія оцінювання ефективності інвестування інноваційної діяльності підприємств, на відміну від існуючих, сприяє систематизації за традиційними та альтернативними напрямками, в межах яких диференційовано змістові групи і проведено оцінку ефективності інноваційної діяльності на основі комплексного підходу, визначено негативні фактори інноваційної діяльності підприємств АПК через неможливість впровадження великих інноваційних проєктів, що потребують значних витрат людських, матеріальних, фінансових ресурсів і капіталовкладень на розробку і впровадження інноваційних ідей, доведено необхідність підвищення інноваційної активності великих підприємств, схильність до якої обумовлена потребою збереження конкурентоспроможності та технологічної модернізації, а отриманий результат від інноваційного продукту, оцінюваний економічною мірою задовольняє економічні і соціальні потреби суспільства. Встановлено, оскільки існує прямо пропорційна залежність між динамічним розвитком інтелектуальної економіки та зростання ВНД на душу населення і обернено пропорційну залежність між збільшенням інвестицій, особливо венчурних, як інтегрованої форм фінансового та інтелектуального капіталу, у соціальну сферу і сприятиме зменшенню рівня бідності та безробіття;

наукові підходи до встановлення тенденцій, джерел і структури інвестування в розрізі видів економічної діяльності новизною яких визнано основні джерела (власні кошти підприємств), найбільшу їх частку в інвестиціях у матеріальні активи в розрізі видів економічної діяльності, концентрацію у промисловості і сільському господарстві, частка АПК в інвестиційному портфелі залишається найменшою у порівнянні з торгівлею, будівництвом та промисловістю. До основних проблем віднесено недостатній

рівень субсидування товаровиробників, малі обсяги надходження бюджетних коштів, локальний їх розподіл серед вузького кола бізнес-еліт і несвоєчасне інформаційне забезпечення сільгоспвиробників, а також неоднакову доступність до існуючих програм держпідтримки, що дає змогу своєчасного їх вирішення;

методичні підходи оцінювання ефективності інвестування підприємств і застосування індикаторів, як адекватних інструментів вимірювання інвестиційної активності, в тому числі іноземних інвесторів, економічної ефективності вкладень та соціального ефекту залучення інвестицій, а також рейтингів за інвестиційною активністю та ефективністю сільського господарства, що дало змогу визначити позиції України в міжнародних економічних рейтингах. Удосконалення методичних підходів дозволяє розкрити можливості зростання ефективності, як передумови поступового підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни у світі;

обґрунтування заходів застосування подвійної стратегії забезпечення сталого відновлення економіки, спільного добробуту і реалізації реформ є основою послаблення впливу бізнес-інтересів, головним елементом концепції партнерства з ЄС, що передбачає реалізацію основних пріоритетів для стабільного розвитку аграрних підприємств, мобілізацію внутрішніх чинників забезпечення ефективності виробництва; оптимізацію розмірів землекористування; диверсифікацію виробничої діяльності, поглиблення інтеграційний процесів і кооперування діяльності та поліпшення матеріально-технічного й технологічного забезпечення виробництва продукції для своєчасного задоволення потреб споживачів і нарощування експортного потенціалу.

Обґрунтування елементів наукової новизни і результатів дослідження наведені в дисертаційній роботі Волощука В.Р. та винесені на захист, підтверджують відповідність висновків і результатів дисертації вимогам МОН України щодо вагомості їх новизни і достовірності.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях та

авторефераті. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені у 32 наукових працях (в т.ч. 2 у зарубіжних виданнях), із яких: 2 монографії (в т.ч. одна одноосібна), 21 стаття опублікована у наукових фахових виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз та 9 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто автору складає 31,62 ум. друк. арк.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Автореферат, написаний у науковому стилі, літературною мовою, згідно з поставленими вимогами, ідентично узагальнює та відображає основні положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації.

Теоретична та практична цінність результатів дослідження. Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в дисертаційній роботі обґрунтуванні теоретичні засади трактування сутнісних аспектів інвестування для оновлення матеріально-технічної бази, збільшення обсягів виробництва та реалізації, розширення видів діяльності та ефективного розвитку агропромислових підприємств; запропоновано концепцію інвестування та організаційно-економічний механізм активізації інвестування розвитку агропромислових підприємств; розроблена модель процесу імітаційного моделювання ризиків та прогнозування показників інвестиційної діяльності на основі їх трендів та рівнянь залежності результативної ознаки від факторних і оцінки ефективності використання внутрішніх, зовнішніх, іноземних джерел на основі врахування вітчизняних та зарубіжних систем показників у розрахунку на одну гривню інвестованих коштів та рівень рентабельності операційної діяльності агропромислових підприємств за песимістичного, найбільш ймовірного та оптимістичного сценаріїв у розрізі кожного з чинників.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання її основних теоретико-методологічних положень і науково-практичних

рекомендацій щодо інвестування інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу і знайшли практичне застосування при прийнятті управлінських рішень керівниками і фахівцями Департаменту економіки та розвитку інфраструктури міста Кам'янець-Подільської міської ради № 01-11/255/1 від 12.03.2021 р., Кам'янець-Подільської районної ради № 242/01-27 від 12.04.2021 р. та Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації № 03-23/70 від 19.02.2021 р.; прийняті до впровадження ТОВ «Агро-Подвірне» Новоселицького району, Чернівецької області № 39 від 21.12.2020 р.; ТОВ «Іммопретт» м. Кам'янець-Подільський, Хмельницької області № 19 від 13.11.2020 р.; філії «Мрія» ТОВ СП «Нібулон» Кам'янець-Подільського району, Хмельницької області № 134 від 16.11.2020 р.; ТОВ «Агро-Еко XXI» Кам'янець-Подільського району, Хмельницької області № 67 від 24.09.2020 р.; використовуються в навчальному процесі Подільського державного аграрно-технічного університету (№ 75-01-503 від 31.12.2020 р.).

Зауваження щодо змісту дисертації та дискусійні положення. Підкреслюючи наявні в дисертаційній роботі наукові та практичні досягнення, доцільно вказати на деякі дискусійні положення в ній:

1. Автором висвітлено (с. 40-42) візія і місія фінансового сектору України 2025 року, де зазначено, що основною метою ключових гравців фінансової екосистеми є задоволення потреб кінцевих споживачів, якими є суб'єкти економіки України, і в процесі своєї діяльності потребують використання різних фінансових інструментів задля досягнення власних цілей. В межах програми автор стверджує, що з цією метою ключові гравці екосистеми взаємодіють між собою, створюючи нові сервіси та продукти, але в роботі не знайшли відображення пропозиції механізмів взаємодії ключових гравців фінансової екосистеми для створення актуальних сервісів та продуктів для споживачів.

2. Автором доведено при розрахунках моделі кореляційної залежності показників господарської діяльності від рівня витрат на інноваційний

розвиток (табл. 3.9, додатки), що має місце тенденція на підприємствах до зниження витрат на виробництво та прибутків через інноваційні витрати, збільшення доходів від реалізації інноваційної продукції на 1 грн капітальних інвестицій та рівня рентабельності, проте доцільно було б провести моделювання для різних за розмірами підприємств для оцінки масштабів впливу.

3. В табл. 4.8 (с. 268-269) автор наводить розрахункову вартість інвестиційних проєктів, що реалізовувалися в регіонах в межах від 100 тис грн до 9,6 млрд грн, але автором не розкрито які саме проєкти можуть бути реалізовані згідно організаційних, правових та фінансових основ державної підтримки інвестпроєктів зі значними інвестиціями та включає "податкові канікули" і персональних помічників від держави – investment nanny, та яка ефективність даного механізму покращення інвестиційного клімату.

4. На рис. 5.15 (с. 377) показано матрицю визначення інноваційної зрілості підприємств через модель інноваційної екосистеми, однак не висвітлено детальних характеристик основних складових матриці і не зовсім зрозуміло як окремі складові наведені в матриці впливають на обсяги інвестування інноваційного розвитку агропромислових підприємств.

5. Автору варто було б детальніше опрацювати заходи відновлення довіри й мотивації до вкладення коштів у реальний сектор економіки на базі створення правової основи для безумовного виконання контрактів і взаємного дотримання зобов'язань суб'єктами інвестиційного ринку, підвищення відповідальності за порушення прав інвесторів; дієвого механізму захисту інтересів інвестора; формування ефективних механізмів страхування інвестицій; забезпечення адекватної інформаційної системи на інвестиційному ринку для збільшення обсягів інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК.

Але загалом, зазначені дискусійні положення та зауваження не носять принципового характеру, є власною позицією опонента, вони суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Структура роботи є логічною, цілком відповідає меті та завданням дослідження. Дисертація є завершеним науковим дослідженням виконаним на актуальну тему, в якому чітко викладені власні підходи і позиції щодо інвестування розвитку агропромислових підприємств, носить творчий характер, має наукову і практичну цінність та відповідає чинним вимогам.

Дисертаційна робота Волощука Віталія Ростиславовича на тему: «Інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК: теорія, методологія, практика» є цілком завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагомое теоретичне та практичне значення. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), відповідає вимогам п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями, а її автор Волощук Віталій Ростиславович заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки Дніпровського
державного аграрно-економічного університету І.І. Вініченко

Підпис д.е.н., проф. Вініченка І.І.
засвічую:

Начальник відділу кадрів ДДАЕУ Ю.М. Карамушка

